

MÜKERRER SUÇLULARIN SOSYO-KÜLTÜREL ÖZELLİKLERİ: ÇANAKKALE E TİPİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU ÖRNEĞİ

Mehmet Devrim TOPSES

Özet: Bu araştırmanın amacı, Çanakkale E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda hükümlü bulunan mükerrer suçluların toplumsal özelliklerinin saptanmasıdır. Mükerrer suçluların toplumsal özellikleri, cezaevine ilk kez girmiş bulunan hükümlülerin toplumsal özellikleriyle karşılaştırılarak saptanmıştır. Araştırmada ölçüt alınan suç türleri kasten adam öldürme, hırsızlık, kız kaçırma, ırza geçme, yaralama, gasp, uyuşturucu, fuhuşa teşvik ve parasal dolandırıcılık suçlarıdır. Bunun dışında kalan taksirle adam öldürme suçu, gönüllü bir suç eylemi içermediği için inceleme alanı dışında tutulmuştur. Gerekli yasal izinler alındıktan sonra kurumda bulunan hükümlülere anket uygulanmış ve toplanan veriler SPSS 16.0 paket programı kullanılarak çapraz tablolara ve frekans tablolarına dönüştürülmüştür. Ulaşılan sonuçlara göre, aile üyeleri arasında ve özellikle yakın arkadaş çevresinde suçlu bireylerin bulunması mükerrer suçluların en temel toplumsal özelliğidir. Bunun dışında mükerrer suçluların, cezaevine ilk kez giren hükümlülere göre daha yüksek oranda şehir merkezinde doğup büyüdüğü, daha yüksek oranda şehir merkezinde ikamet ettikleri, çocukluk dönemlerinde daha cezalandırıcı ebeveyn tutumlarıyla karşılaştıkları, daha yüksek oranda parçalanmış ailelerden geldikleri, cezaevinden ilk kez tahliye olduktan sonra ise toplumsal çevrelerinden önemli ölçüde dışlandıkları bulunmuştur. Ulaşılan diğer sonuçlara göre köyden kente göç etmiş olmanın ya da medeni durumun suç davranışı ve özellikle mükerrer suçlulukla ilişkisi kanıtlanamamıştır. Çocuk yetiştirme tarzının suç davranışıyla olan ilişkisi zayıf düzeyde bulunmuştur. Gerilim kuramının suç davranışını açıklama yeterliliği bulunsa bile oldukça zayıftır. Etiketleme kuramı ise geçerliliğini sürdürmektedir.

Anahtar kelimeler: Suç teorileri, sapma, etiketleme, mükerrer suç, gerilim teorisi.

Socio-Cultural Characteristics of Repeated Offenders: Case of Canakkale E Type Closed Prison

Abstract: The aim of this research is to determine the social characteristics of repeat offenders prisoned in Çanakkale E-type closed prison. In this study, social characteristics of the repeat offenders are determined by making comparison with social characteristics of prisoners received into prison for the first time. The criteria for crime used in the research are intentional homicide, theft, abduction of girls, rape, wounding, robbery, drugs, pandering and money scam. Other than these, reckless homicide is excluded from the research area as it does not include any kind of intentional criminal act. After getting necessary legal permissions, a poll is conducted with the prisoners in the institution and the collected data is converted into crosstabs and frequency tables with the help of SPSS 16.0 package program. According to the results, the main social characteristic of the repeat offenders is that there are criminals among their family members and

especially in their close circle of friends. Apart from that, it is found out that the number of repeat offenders who were born and grew up city centers are more than that of the prisoners received into prison for the first time; their level of living in city centers is much higher; they encountered more punitive parenting during childhood; the rate of their coming from separated families is much higher; they are considerably excluded from their social environment after their first release from the prison. With regard to the other results, there could not be found any relation between criminal behavior -especially repeat offence- and rural-urban migration or marital status. It is also seen that there is a weak relationship between childrearing style and criminal behavior. Although strain theory is sufficient to explain criminal behavior, the theory is weak. Labeling theory, on the other hand, remains valid.

Key words: Crime theories, deviation, labeling, repeat offence, strain theory.

Giriş

Toplumsal yapı kurumsallaşmış davranış, norm ve kurallar sistemi üzerine kurulmuştur. Toplumun oluşması ve yaşaması için öncelikle can ve mal güvenliğinin sağlanması, eğitim ve çalışma yaşamının düzenlenmesi, bireysel ve toplumsal amaçlara ulaşmayı sağlayacak ortak kabul görmüş araçların yaratılması gerekmektedir. Standartlaşmış kuralların ve örgütlenmiş bir işleyiş düzeninin bulunmadığı bir toplumsal yapının varlığını sürdürmesi olanaklı değildir. Suç, toplumsal yapının zorunlu ihtiyaçları doğrultusunda işlevsellik kazanmış bulunan toplumsal kurumları tehdit eden yıkıcı bir olgu niteliği taşıması nedeniyle bütün boyutlarıyla incelenmesi gereken toplumsal bir sorundur.

Suç davranışının toplumsal nedenlerine ilişkin yapılan sosyolojik nitelikli çalışmalar ülkemizde gün geçtikçe yaygınlık kazanmaktadır. Türkiye’de sosyal bilim literatüründe suç sosyolojisi konulu uygulamalı çalışmaların özellikle 2000’li yıllardan sonra hız kazanmış olduğu görülmektedir. Bu gecikmenin iki temel nedeni bulunmaktadır. Birinci neden, suç olgusunun bilim tarihinde öncelikle biyolojik, sonrasında ise psikolojik temelleriyle incelenmiş olmasıdır. Suça ilişkin önceki teorilerin tümü, sorunun toplumda değil bireyde olduğu varsayımı üzerine dayandırılmıştır (Giddens, 2008, s. 844). Sosyolojik nitelikli ilk suç teorilerinin bilimsel literatür içinde savunulmaya başlanması ise 20. yüzyılın hemen başına denk gelmektedir. Toplumsal yapıda suçun giderek büyüyen bir sorun niteliği kazanmasına bakılarak Türkiye’de suç sosyolojisine ilişkin çalışmaların artarak süreceği öngörülebilir.

Kriminoloji literatüründe suç, kanunlarda açıkça yasaklanan ve karşılığında bir ceza öngörülen her türlü eylem olarak tanımlanmaktadır (Dolu, 2012, s. 34). Yasal yaptırımla cezalandırılması özelliği nedeniyle suç, nezaket ve terbiye kurallarına aykırı eylemler anlamına gelen sapma davranışından ayrılır (Hagan, 1991, s. 6; Dönmezer, 1994, s. 45; Dolu, 2012, s. 34). Bir davranışın suç olarak

nitelendirilebilmesi için söz konusu davranışın yasada belirtilen tanıma uygun bir yaptırıma bağlı olması gerekmektedir (İçli, 2007, s. 26). Örnek olarak bir toplumda adam öldürme, cinsel saldırı ya da hırsızlığın suç olarak kabul edilebilmesinin belirleyici ölçütü bu davranışların ayıplanması değil, önceden düzenlenmiş yasal bir yaptırım sistemiyle denetim altına alınmış olmasıdır.

Mükerrer suçluluk kavramı ise işledikleri suçlar karşısında yasal bir yaptırıma uğrayarak cezaevine girmiş hükümlüler içerisinde cezaevinden salıverildikten sonra zaman aralığı dikkate alınmaksızın yeniden suç işleyenleri nitelemektedir (Kızmaz, 2007, s. 228). Mükerrer suçlular, yasal bir yaptırıma uğramış olmalarına karşın suç eylemini sürdürmekten vazgeçemedikleri için toplumsal düzenin varlığı ve geleceği açısından ilk kez suç işleyen ve cezaevine giren diğer suçlulara göre daha büyük bir tehdit oluşturmaktadırlar. Zira bir toplumda mükerrer suçluluğun yaygınlaşması, kişinin cezaevine girmesinin onun toplum güvenliğine yönelik yıkıcı eylemlerini engellemediğini, yalnızca bir süre için ertelediğini göstermektedir. Bu nedenle suç olgusunun olduğu kadar, mükerrer suçu yaratan toplumsal nedenlerin de ayrıntılı olarak incelenmesi sosyolojinin temel görevlerinden birisi sayılmalıdır.

Bu araştırmanın amacı, Çanakkale E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda bulunan mükerrer suçluların sosyo-kültürel özelliklerinin (profillerinin) belirlenmesi, böylece mükerrer suç olgusunun ön göstergelerinin saptanmasına yönelik bilimsel araştırmalara katkı sağlanmasıdır. İnceleme alanı olarak yalnızca kasten adam öldürme, hırsızlık, kız kaçırma,ırza geçme, yaralama, gasp, uyuşturucu bulundurma, kullanma ve satma, belgede sahtecilik, sahte para gibi adi suçlar belirlenmiştir. Zira bu suçlar, gönüllü olarak işlenen suçlardır. Taksirle adam öldürme eylemi ise gönüllü ve planlı bir suç eylemi içermediği için inceleme alanımızın dışında bırakılmıştır. T.C. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün 20.12.2012 tarih ve B.03.0.CTE.0.00.09.204.06.03/3269/170878 sayılı izni doğrultusunda söz konusu ceza infaz kurumunda bulunan ve hükmü kesinleşmiş suçlulara sosyal hizmet uzmanı ve infaz koruma memurları gözetiminde anket uygulanmış, mükerrer suçluların toplumsal özellikleri ilk kez cezaevine giren hükümlülerin toplumsal özellikleriyle karşılaştırılarak saptanmıştır.

1. Kuramsal Temeller ve Hipotezler

Suç üzerindeki aile, eğitim, yaş, sosyo-ekonomik koşullar, toplumun suçluya bakışı gibi toplumsal etkileri inceleme sahasına almayan, suçu yalnızca genetik-biyolojik ya da psikolojik etmenler yoluyla açıklamaya çalışan yaklaşımlar kuramsal açıdan zayıf kalmaktadır. Bu nedenle Giddens, “İnsanlar neden suç işler?” sorusuna verilecek yanıtın öncelikle sosyolojik olmak zorunda olduğunu ileri sürmüştür (Giddens, 2008, s. 842). Mükerrer suçluluk üzerine odaklanan araştırmamız, yedi temel sosyolojik kuramsal yaklaşıma dayanmaktadır. Bu

bölümde öncelikle, suç olgusunu sosyolojik açılarından inceleyen teoriler arasından, araştırmamızın dayandığı kuramsal yaklaşımlara ve bu yaklaşımları daha önce test etmiş olan uygulamalı araştırmaların sonuçlarına yer verilmiştir. Bölümün sonunda ise yedi temel kuramsal yaklaşımdan hareket ederek oluşturulan araştırma hipotezleri açıklanmıştır.

1.1. Sosyal Organizasyonsuzluk Kuramı

Suç olgusunun toplumsal nedenlerine ilişkin savunulmuş kuramsal yaklaşımlar, insan davranışlarının biyolojik ya da genetik özelliklerle belirlendiği görüşünü reddeden Şikago ekolü ile başlatılabilir. Şikago ekolünün başlıca kuramcılarında Clifford Shaw ve Henry McKay'e göre nüfusun arttığı, etnik ve mesleki farklılaşmanın en üst düzeye çıktığı şehirlerdeki sosyal düzensizlik, suç olgusunun başlıca nedenidir (Dolu, 2012, s. 214). Şehirde öncelikle etnik bir heterojenlik bulunmaktadır. Nüfus hareketliliği ya da göç, etnik heterojenliği yaratır. Etnik heterojenlik, kendi içinde birbirinden farklı doğru ve yanlış ölçütlerini barındıran pek çok kültürel değerlerin bir arada bulunması anlamına gelir. Farklı norm ve değer sistemlerinin yaşadığı toplumsal yapılarda bireyler ve aile gibi küçük gruplar, hangi değer sistemine uyum sağlayacakları konusunda sorun yaşarlar ve birbirleriyle çatışırlar (İçli, 2007, s. 106). Örnek olarak şehirlerde etnik heterojenliğin en üst düzeye çıktığı geçiş bölgeleri, en yüksek suçluluk oranlarını barındırmaktayken, geleneksel tutum ve değerlerde benzerlik görülen bölgelerde suç oranları en düşük düzeyde kalmaktadır (Hagan, 1991, s. 175).

Shaw ve McKay'e göre nüfus hareketliliği ve etnik heterojenlik dışında şehirlerde sosyal düzensizliği yaratan diğer etmenler, düşük ekonomik statü ve sağlıklı bir aile yapısının bulunmamasıdır. Yoksulluk nedeniyle en temel insan gereksinimlerinin bile karşılanamayışı, bireyleri ortak toplumsal değerleri benimsemekten alıkoymaktadır. Buna ek olarak kent toplumunda aile fonksiyonları değişime uğramıştır. Aile kurumunun çocuk bakıcılığı, sosyal-duygusal destek, eğitim gibi temel işlevlerini kaybetmesi ve ebeveynlerin çalışma yaşamına katılması çocuklar üzerindeki aile denetimini en alt düzeye indirmiştir. Bu durumda çocuklar ailenin değil, başıbozuk arkadaş gruplarının değerlerini benimsemeye eğilimli olmaktadır (Dolu, 2012, ss. 214-215).

Şehirdeki suç olgusunu doğrudan sosyal düzensizliğe bağlayan kuramı eksik bulan Sampson ve Groves, 1989 yılında yayımladıkları "Toplum Yapısı ve Suç" başlıklı makalelerinde suç üzerinde asıl belirleyici olan etmenin toplumsal kontrol mekanizmalarının çöküşü olduğunu savunmuşlardır. Onlara göre aile, akraba ve arkadaş grupları birey üzerinde onu suç işlemekten ya da sapkın davranışlardan alıkoymak toplumsal bir denetim işlevi sürdürmektedirler. Shaw ve McKay'in sosyal düzensizlik olarak kavramsallaştırdıkları düşük ekonomik statü, etnik heterojenlik, nüfus hareketliliği ve parçalanmış aileler Sampson ve

Groves'e göre bireyi denetleyen söz konusu geleneksel toplumsal kontrol mekanizmalarını çökertir. Bu durumda kentleşme sürecinin ileri aşamasında yaşanan sosyal düzensizlik, söz konusu toplumsal denetim mekanizmalarını yıpratmış için suç olgusunun dolaylı nedenidir. Belirleyici neden ise şehirlerde toplumsal denetim mekanizmalarının çöküşüdür (Kızmaz, 2005, s. 152; Dolu, 2012, s. 219).

Ülkemizde suçluların demografik özelliklerine odaklanan ve sosyal organizasyonsuzluk teorisini doğrulayan araştırmalar bulunmaktadır. Kızmaz (2010) tarafından Elazığ E Tipi Cezaevinde yapılan araştırmada, mükerrer suçluların ilk kez suç işleyenlere göre daha yoğun olarak il merkezinde yaşadıkları, şehre göç etmiş oldukları ve kendilerini alt sosyo-ekonomik sınıftan gördükleri saptanmıştır. Benzer şekilde İçli (1987), Kızmaz (2004), Dinler ve İçli (2009), Ulusoy, Demir ve Baran (2005), Akduman ve arkadaşları (2007), Cömertler ve Kar (2007), Avcı (2008), Çiftçi (2009), Seyhan ve Zincir (2009), Sevim ve Soyaslan (2009), Avcı ve Güçray (2010), Ersen ve arkadaşlarının (2011) Türkiye'deki orta dereceli okullarda ya da çeşitli cezaevlerinde değişik yaş gruplarında yürüttükleri araştırma sonuçlarına göre yoksulluk, büyük şehirlerde yaşamak, parçalanmış aile yapısı, ilgisiz ve otoriter çocuk yetiştirme tarzı, şehre göç etmek türündeki değişkenlerin her biri ile sapsmış davranış ya da suç arasında pozitif yönlü bir ilişki görülmektedir. Korkmaz (2007) ise Malatya kent merkezinde emniyete intikal eden suç olaylarını ve suçluları dikkate alarak düzenlediği istatistiksel verilere göre şehirde kalma süresi arttıkça bütün suç türlerinde artış görüldüğünü saptamıştır.

1.2. Sosyal Öğrenme Kuramı

Şikago okulu teorisyenlerinin suç olgusunu açıklarken savundukları başka bir kuramsal yaklaşım ise sosyal öğrenme teorisidir. Gabriel Tarde'nin suçun taklit yoluyla öğrenildiği yolundaki düşüncelerinden yola çıkan Albert Bandura ve Edwin Sutherland, suçu öğrenmenin bireyin aile üyeleri ve arkadaş grubu gibi kendisi açısından önem taşıyan insanlarla olan etkileşimi sonucunda gerçekleştiğini vurgulamışlardır. Sutherland'a göre birey, suç işlemiş ya da suçu savunan kimselerle girdiği ilişkilerin yoğunluğuna göre suç davranışını benimseyebilir (Hagan, 1991, s. 178). Diğer bir deyişle birey, suç işlemesini haklı çıkaracak gerekçelere, suç işlemenin yanlış olduğunu savunan gerekçelerden daha yoğun biçimde maruz kalması durumunda suç işlemektedir (Dolu, 2012, s. 240; Yücel, 2004, s. 49; İçli, 2007, s. 118). Bu saptamasıyla Sutherland, bireyin suçu öğrenme ve suç işleme sürecinde aile üyeleri, yakın arkadaş çevresi ya da komşuların belirleyici derecede önemli olduğunu altını çizmektedir.

Sutherland'ın öğrenme teorisini test eden Farrington ve arkadaşları (2001), Pittsburgh şehrinde 8, 11 ve 14 yaşları arasındaki çocuklar, bu çocukların

aileleri ve yakın akrabalarıyla yaptıkları araştırmanın sonucunda, ailede suç işlemiş baba, anne ve kardeşin çocuğun suç işleme davranışı üzerinde etkili olduğunu bulmuşlardır. Bu çalışmada ulaşılan diğer üç önemli bulguya göre özellikle baba, çocuğun suçu öğrenmesinde ailenin diğer üyelerine göre daha fazla etkilidir. Suçlu ebeveynler, çocuklarında toplumsal bir vicdan oluşturamamaktadır. Suça eğilimli komşulara ve arkadaş gruplarına sahip olmak, bireyi suça yönlendiren belirleyici değişkenler arasındadır (Farrington ve arkadaşları, 2001, ss. 584-588). Araştırma sonucunda ortaya çıkan tablo, suçun aile ve arkadaş grupları arasında öğrenilen bir davranış olduğu yönündeki saptamayı doğrulamaktadır.

Suçun aile ve yakın arkadaş çevresinden öğrenilen bir davranış olduğu yönündeki Sutherland'ın kuramsal yaklaşımı, ülkemizde yapılan sayıca oldukça sınırlı araştırmayla test edilmiştir. Kızmaz'ın (2010) Elazığ E Tipi Cezaevindeki araştırmasında ilk kez cezaevine girenlerle kıyaslandığında mükerrer suçluların ailesinde daha çok suçlu bireylerin bulunduğu, cezaevine girmeden önce daha suçlu bir arkadaş çevresinin içinde yaşadıkları görülmüştür. Erdem ve arkadaşları (2006), lise öğrencilerinin madde kullanımı ve sapmış davranış özellikleri geliştirmesinde arkadaş çevresinin etkisini doğrulamışlardır. Araştırmaya göre özellikle 14 ve 16 yaş aralığı, gencin sapmış davranışları üzerinde arkadaş etkisinin en yoğun olduğu dönemdir. Erdoğan (2005), Diyarbakır 75. Yıl Sosyal Hizmetler Gençlik Merkezinde suça yönlendirilmiş ve yönlendirilmemiş toplam 100 çocuk üzerinde yaptığı çalışmada, aile üyeleri arasında cezaevine giren birisinin bulunmasının çocukların saldırganlık davranışını arttırdığını tespit etmiştir. Seyhan ve Zincir (2009), Kayseri İncesu Çocuk Tutuklu Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda yaptıkları çalışmada, suça karışmış çocukların yüzde 46,8'inin ailesinde ve yüzde 59,1'inin arkadaş çevresinde daha önce suç işlemiş bireyler olduğunu saptamışlardır. Sevim ve Soyaslan (2009), Elazığ'da hırsızlık suçu failleriyle yaptıkları çalışmada, aile içinde kardeşlerin hırsızlık suçu işlemiş olmasının diğer kardeşlerin bu suçu işleme olasılığını arttırdığını bulmuşlardır. Avcı (2008) ise Erzurum E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda tutuklu olarak bulunan 18 yaş altı toplam 18 çocukla yaptığı çalışma sonucunda, bu çocukların yüzde 38,9'unun arkadaş çevresi içinde tutuklanmış ya da hüküm giymiş birisinin bulunduğunu saptamıştır. Yapılan araştırmaların ortak sonucu, sosyal öğrenme kuramını doğrulayıcı niteliktedir.

1.3. Sosyal Bağ Kuramı

Suçluluk olgusunu sosyolojik temelde değerlendiren diğer kuram ise Travis Hirschi'nin sosyal bağ kuramıdır. Suç davranışını bireyi topluma bağlayan unsurların gücüyle açığlayan Travis Hirschi, birey ve toplum arasında bağ kuran adanmışlık, bağlılık, sürekli meşguliyet ve inanç değişkenlerinin işlevsel önemini savunmuştur (Hirschi, 2002, ss.16-26). Söz konusu değişkenler, bireyi

toplumsal normlara bağlayarak onun toplumsal değer sistemine karşı sapmış davranışlarını engellemektedir. Hirschi'ye göre mesleki kariyer ve toplumsal statü açısından kaybedecek birşeyi olmayan, toplumun diğer üyeleriyle bağları zayıflamış, boş zamanlarda sapkın davranışlara fırsat vermeyecek sosyal ve sportif etkinliklerden uzak, herkesin kabul ettiği ve inandığı birtakım toplumsal normlara inancı zayıf ya da hiç olmayan kimselerin suç davranışına eğilimi, diğer insanların suça eğilimine göre daha güçlüdür (Hirschi, 2002, s. 26).

Hirschi'ye göre evlilik, bireyi topluma bağlayan ve ona toplumun diğer üyelerine karşı sorumluluk duyguları kazandıran temel kurumlardan birisidir. Örnek olarak boşanmış bir adamın topluma karşı vicdan ve sorumluluk duyguları azaldığı için bu adamın boşanma sonrasında suç işleme ya da intihar etme eğilimi daha güçlü olacaktır. Bu adam yeniden evlenirse onun sorumluluk ve vicdan duyguları tekrar güçlenecek ve böylece toplumsal normlara yeniden bağlanacaktır (Hirschi, 2002, s. 19). Gerçekten de Sutherland'ın medeni durum ve suç ilişkisi üzerine yaptığı araştırmaların sonuçlarına bakıldığında, suç oranının en düşük olduğu grubun evliler olduğu görülmüştür (İçli, 1987, s. 29).

Sosyal bağ kuramını test etmek amacıyla Türkiye'de suçluların medeni durumu üzerine sosyolojik nitelikli çalışmalar yürütülmüştür. Öncelikle İçli'nin (1987), Ankara Yarıaçık Cezaevinde adam öldürme suçundan hükümlü 234 mahkumla yaptığı araştırmanın sonucunda, beklenenin dışında bir sonuca ulaşılmış ve suçluların yüzde 55,79'unun evli olduğu görülmüştür. Bununla birlikte, ülkemizde sosyal bağ kuramını doğrulayan araştırmalar da bulunmaktadır. Dinler ve İçli (2009), Isparta E Tipi Cezaevinde çeşitli suçlardan hükümlü 120 mahkumla yaptıkları araştırma sonucuna göre hiç evlenmemişler, yüzde 43,3 ile tüm seçenekler içinde en yüksek orana ulaşmaktadır. Çiftçi'nin (2009) Türkiye genelindeki 32 ceza infaz kurumundan ön bilgi formu aracılığıyla yürüttüğü araştırma sonucuna göre suça yönelen hükümlülerin yüzde 72,1'i hiç evlenmemiştir. Kızmaz'ın (2010) Elazığ E Tipi Cezaevinde farklı suçlardan hüküm giymiş 80 suçluyla yaptığı araştırmada, mükerrer suçluların ilk kez cezaevine giren suçlulara göre sayıca daha çok bekâr ve boşanmış oldukları görülmüştür. Cantürk ve Koç (2010)'un Adli Tıp Kurumuna gönderilen cinsel suç sanığı 70 olgu üzerinde yaptıkları araştırmaya göre, sanıkların yalnızca yüzde 15,71'i evli iken, yüzde 80'inin bekâr olduğu saptanmıştır. Son olarak Ersen ve arkadaşları'nın (2011) Bakırköy Kadın Kapalı Cezaevindeki 102 kadın hükümlü üzerinde yürüttükleri araştırma, boşanmış kadınlarda suç oranının daha yüksek olduğunu göstermiştir.

Kızmaz'a (2006) göre Hirschi'nin kuramı, işsizlik ve suç arasındaki ilişkiyi açıklamak için de kullanılabilir. Bunun iki temel nedeni vardır. Birinci olarak iş olgusu, bireyi topluma ve geleneksel kurumlara bağlayan temel değişkenlerden birisidir. İşsiz kalmak, bireyin toplumsal değer ve normlara olan bağlılığını zayıflatabilir. İkinci olarak ise belirli bir işe sahip olan bireyler, işsiz olanlara

göre kendilerini yasal unsurlara daha fazla uyma zorunluluğunda hissederler (Kızmaz, 2006, s. 82). Bununla birlikte işsizlik ve suç olgusu arasındaki ilişkiyi doğrudan inceleyen başlıca teorilerden birisi motivasyon (güdüleme) kuramıdır.

1.4. Motivasyon (Güdüleme) Kuramı

Toplum üyelerinin yaşam standartları ya da ekonomik koşullarındaki çöküntüler, onları suç davranışına yönelten değişkenlerden birisi olarak görülmelidir. Motivasyon kuramı, bireylerin suç davranışı ve onların kötü ekonomik koşulları arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu varsayımı üzerine kurulmuştur. Zira ekonomik koşulların giderek kötüleşmesi, bireyin hayatını sürdürmesini zorlaştırmakta, yaşam koşullarını iyileştirmesini engellemektedir. Hayatını sürdürmekte zorlanan bireyin ise suç davranışına yönelmesi beklenebilir. Bu açıdan bakıldığında bir toplumda ekonomik kriz dönemlerinde ya da işsizliğin yaygınlaştığı dönemlerde suç oranlarının yaygınlaşacağı öngörülmektedir (Kızmaz, 2003, s. 280).

Türkiye’de işsizlik ve suç olgusu arasındaki ilişkiyi test eden araştırmalar yapılmıştır. Örneğin Korkmaz’ın (2007) Malatya ilinde emniyete intikal eden suç olayları ve suçluları inceleyerek ulaştığı araştırma bulgularına göre, gelir seviyesi ve suç davranışı arasında negatif korelasyon bulunduğu varsayımı doğrulanmıştır. Cömertler ve Kar’ın (2007) Türkiye’nin 81 ilindeki suç istatistiklerini kullanarak yaptıkları yatay kesit çözümlemesinin sonuçlarına göre işsizlik oranları arttıkça suç oranları artmaktadır. Sevim ve Soyaslan’ın (2009) Elâzığ ilinde 72 hırsızlık suçu faili üzerinde yapmış oldukları araştırma sonuçlarına göre katılımcıların yüzde 51,4’ünün mesleği yoktur ya da hiç çalışmamaktadır. Durusoy ve arkadaşlarının (2008) Türkiye genelindeki resmî suç istatistiklerinden yola çıkarak gerçekleştirdikleri araştırma sonucunda, işsizliğin özellikle mala karşı suç oranlarını arttırdığı bulunmuştur.

Öte yandan, Dinler ve İçli’nin (2009) Isparta E Tipi Cezaevinde çeşitli suçlardan hükümlü 120 mahkûm üzerindeki araştırmasında, mahkûmların geldikleri ailelerin yüzde 60’ının geçimini başkalarının yardımıyla, güçlükle karşıladıkları ya da işsiz oldukları bulunmuştur. Kızmaz’ın (2010) Elazığ E Tipi Cezaevinde yaptığı araştırmaya göre ise işsizlerin oranı ilk kez cezaevine girenlere göre mükerrer suçlularda daha fazladır. Bununla birlikte özel olarak yalnızca cana karşı suçlara bakıldığında durum değişmektedir. Örneğin İçli’nin (1987) Ankara Yarıaçık Cezaevinde adam öldürme suçundan mahkûm olmuş katılımcılarla yaptığı araştırmada işsiz oranı çok düşük gözükmektedir. Yukarıda sayılan tüm araştırmalar sonucunda ortaya çıkan tablo, işsizlik ve suç arasındaki pozitif yönlü korelasyonu, özellikle mala karşı suçlarda doğrulayacak niteliktedir.

1.5. Genel Suç Kuramı

Bireylerin toplumsal norm ve değer sistemlerine yönelik yıkıcı davranışlarının belirleyici nedenlerinden birisi de onların öz kontrol düzeylerindeki yetersizliktir. Öz kontrol, kişinin diğer insanlarla olan ilişkilerinde kendi kendisini denetleyebilmesi ve öncelikle kendi kendisine hesap verebilmesi özelliğidir. Travis Hirschi ve Michael Gottfredson'un genel suç kuramı, bireyin suça yönelmesini engelleyen etkenler arasında öz kontrol düzeyinin yasaklar ve cezai yaptırımlara göre daha belirleyici olabileceği varsayımı üzerine kurulmuştur (Dolu, 2012, ss. 281-283). Teori buraya kadar psikolojik bir nitelik taşıyor olsa da Hirschi ve Gottfredson'un öz kontrol düzeyi ile aile kurumunun fonksiyonları arasında doğrudan bir ilişki kurmaları bu teoriyi sosyolojik kılmaktadır. Onlara göre bireyin suça yönelmesi öz kontrol seviyesinin düşük olmasından kaynaklanmaktadır. Düşük öz kontrolün nedeni ise ilgisiz anne baba tutumlarıdır. Genel suç kuramını test etmek amacıyla yapılan araştırmalar ise suçlu olmayan çocukların suçlu çocuklara göre anne babalarıyla çok daha yakın bir ilişki içinde olduğunu ortaya koymuştur (Dolu, 2012, s. 281).

Krohn ve Massey'in (1980) 3065 adölesan üzerinde yaptıkları araştırma, aileye bağlılık ile suçlu davranış arasında negatif bir korelasyon olduğunu göstermiştir. Türkiye'de ise Kızmaz (2004), Ulusoy, Demir ve Baran (2005), Seyhan ve Zincir (2009), Avcı ve Güçray (2010) tarafından yapılan araştırmaların bulguları, ilgisiz aile ve suç ilişkisini doğrulayan bir nitelik göstermektedirler. Genel suç kuramını desteklemeyen araştırmalar da bulunmaktadır. Örnek olarak Özbay (2004) tarafından lise öğrencileri üzerinde yapılan bir çalışmada, anne babaya bağlılık ile adölesanın sapma davranışları arasında, 16 yaşındakilerin okulla ilgili sapma davranışları dışında, anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

1.6. Gerilim Kuramı

Toplum içinde kabul görmüş kültürel hedefler ve bu kültürel hedeflere ulaşmayı sağlayacak kurumsal yollar arasındaki uyumsuzluk, suç olgusunu etkileyen toplumsal nedenler arasında sayılmaktadır. Toplumsal kurumlar, norm ve değer sistemleri arasında yaşanacak uyumsuzluk ya da düzensizliğin suç ya da intihar gibi sapkın davranışlara zemin hazırladığı yönündeki ilk kuramsal yaklaşım Emile Durkheim tarafından savunulmuştur. Robert Merton ise 20. yüzyılın ikinci yarısından başlayarak Durkheim'in anomi teorisini geliştirmiş ve başlıca suç kuramlarından gerilim teorisini oluşturmuştur. Merton'a göre bir toplumda zenginlik, mutluluk ya da insanca bir yaşam gibi genel kabul görmüş toplumsal amaçlar ve bu amaçlara ulaşmayı sağlayacak iyi bir eğitim, iyi bir meslek, çok çalışma gibi kurumsal yollar bulunmaktadır (İçli, 2007, s. 94; Dolu, 2012, s. 314).

Bununla birlikte toplumun bütün kesimleri zenginlik, mutluluk, insanca bir yaşam amacına ulaşacak kurumsal yollardan eşit olarak yararlanamamaktadır.

Örnek olarak alt toplumsal sınıflar eğitim hizmetlerinden yararlanamamakta ya da çok çalışsa bile zenginlik, saygınlık ve mutluluk amacına ulaşamamaktadır. Toplumsal amaçlar ve araçlar arasında yaşanan böylesine bir uyumsuzluk durumunda alt sınıflar, toplumsal amaçlarına ulaşmalarını sağlayacak, suç ve sapkın davranışları da içine alan başka yollara yönelmektedirler (Kızmaz, 2005, s. 154). Kısacası gerilim kuramının temel vurgusu, toplumun çeşitli kesimleri arasındaki fırsat eşitsizliği, ekonomik dezavantajlık ya da yoksulluğun suç davranışını belirlediğidir.

Özby (2003), Ankara'daki lise öğrencilerinin sapma davranışları üzerinde gerilim teorisinin ne derece açıklayıcı olabileceğini ölçmüş ve alt sınıflardan gelen öğrencilerde eğitim olanakları gibi toplumsal hizmetlere ulaşma açısından gerilim görülmediği sonucuna ulaşmıştır. Benzer şekilde Korkmaz (2007), Malatya'da emniyete intikal eden suç olayları üzerinde gerçekleştirdiği araştırmada, fırsat eşitsizliği, amaç-araç uyumsuzluğu ve amaçlara ulaşmada engellenmenin yaratacağı gerginliği suçluluk nedeni olarak değerlendiren varsayımı sınamak amacıyla, fertlerin kendilerini hangi tabakada gördüklerini incelemiştir. Suçluların önemli bir çoğunluğunu oluşturan yüzde 64'ünün kendisini orta tabakadan görmesi, gerilim kuramının varsayımını desteklememiştir. Bununla birlikte gerilim teorisini doğrulayan araştırmalar da mevcuttur. Örneğin Durusoy ve arkadaşlarının (2008) Türkiye'deki resmî suç istatistiklerini inceleyerek ulaştıkları sonuçlar, büyük kentlere göç eden kişilerin gelir uçurumunun yol açtığı eşitsizlik ve üst sınıfa yükselme hayaliyle ekonomik suçlara karışabildiklerini göstermiştir. Ayrıca Kızmaz (2010), Karasu (2012) ve Çiftçi'nin (2009) araştırma sonuçları, Merton'un gerilim teorisini destekleyici bulgular içermektedir.

1.7. Etiketleme Kuramı

Sosyoloji teorilerinde Cooley ve Mead'ın öncülük ettiği sembolik etkileşimcilik kuramı, insanların kendilerine yönelik düşüncelerinin dışarıdan gelen bakış açıları ve değerlendirmeler sonucunda şekillendiği tezi üzerine kurulmuştur (Hagan, 1991, s. 192). Cooley ve Mead'a göre bireyin kendisine, çevresine ve topluma bakışında onun diğer insanlarla girmiş olduğu etkileşimin belirleyici derecede önemi bulunmaktadır (Dolu, 2012, s. 387). Suç davranışını açıklama yolunda Edwin Lemert ve Howard Becker tarafından oluşturulan etiketleme kuramı ise sembolik etkileşimci bakış açısının ürünü olarak kabul edilmelidir.

Lemert'e göre suç davranışı, kişinin birincil sapma davranışı sonucunda toplum tarafından alay edilmesi, dışlanması ve etiketlenmesinin bir ürünüdür. Toplum tarafından kabul edilebilir sınırlar içinde sapma davranışı gerçekleştiren birey, toplumdan aldığı tepkinin niteliğine göre kendisi için yeni rol tanımları oluşturur. Eğer birincil sapma sonucunda birey üzerine toplum tarafından suçlu damgası vurulursa ve birey "değersiz" olarak görülürse, o zaman birey

kendisine atfedilen yeni rollere uygun hareket ederek sapma ya da suç davranışlarını sürdürebilir. Becker ise bu süreci “ötekileştirme” kavramıyla açıklamaktadır. Ona göre sapma davranışı sonucunda birey ve toplumun karşılıklı olarak birbirini dışlaması, bireyin geleneksel değer ve normlara karşı işleyeceği suçların başlangıç noktasını oluşturmaktadır (İçli, 2007, s. 128; Dolu, 2012, ss. 387-393).

Etiketleme kuramı, özellikle mükerrer suçluluğu açıklarken yararlanılabilecek en temel yaklaşım biçimidir. Buna karşın, ülkemizde mükerrer suçluluğun toplumsal nedenlerine ilişkin yürütülen çalışmalarda etiketleme kuramının yeteri kadar test edilmediği açıktır.

1.8. Araştırmanın Hipotezleri

Araştırmamızın dayandığı yukarıdaki kuramsal yaklaşımlar, suç davranışını yaratan toplumsal etkileri açıklamaktadırlar. Bu yaklaşımların temel tezleri kabul edildiğinde, genel hipotezimiz “Mükerrer suçlular, suçu yaratan söz konusu toplumsal etkilere ilk kez cezaevine girenlere göre daha çok maruz kalmaktadır.” biçiminde oluşturulmuştur. Bu bağlamda araştırmamızın genel hipotezini sınavacak olan alt hipotezler şöyle sıralanabilir:

- 1. Alt Hipotez:** İlk kez suç işleyenlere göre mükerrer suçlular arasında şehirde ikamet edenlerin oranı daha yüksektir.
- 2. Alt Hipotez:** İlk kez suç işleyenlere göre mükerrer suçlular arasında köyden kente göç edenlerin oranı daha yüksektir.
- 3. Alt Hipotez:** İlk kez suç işleyenlere göre mükerrer suçlular arasında ilgisiz çocuk yetiştirme tarzıyla büyütülenlerin oranı daha yüksektir.
- 4. Alt Hipotez:** İlk kez suç işleyenlere göre mükerrer suçlular arasında parçalanmış aile yapısından gelenlerin oranı daha yüksektir.
- 5. Alt Hipotez:** İlk kez suç işleyenlere göre mükerrer suçluların çocukluk çağlarında aile içinde yaşadıkları tartışma ve kavgalar daha fazladır.
- 6. Alt Hipotez:** İlk kez suç işleyenlere göre mükerrer suçlular arasında evlilerin oranı daha düşüktür.
- 7. Alt Hipotez:** İlk kez suç işleyenlere göre mükerrer suçluların aile üyeleri arasındaki suçlu bireylerin sayısı daha fazladır.
- 8. Alt Hipotez:** İlk kez suç işleyenlere göre mükerrer suçluların yakın arkadaş çevresi arasında suçlu bireylerin sayısı daha fazladır.
- 9. Alt Hipotez:** İlk kez suç işleyenlere göre mükerrer suçlular arasında işsizlerin oranı daha yüksektir.

10. Alt Hipotez: İlk kez cezaevinden çıktıktan sonra toplumdan dışlanmış olmak, mükerrer suçluların yeniden suç işleyip cezaevine girmelerindeki en önemli nedendir.

11. Alt Hipotez: İlk kez suç işleyenlere göre mükerrer suçlular arasında kendisini alt toplumsal sınıfın bir üyesi olarak görenlerin sayısal oranı daha yüksektir.

2. Araştırmanın Evreni ve Yöntemi

T.C. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünden gerekli yasal izinler alındıktan sonra uygulama çalışmasına başlandığı gün olan 26.12.2012 tarihinde Çanakkale E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda kalan 460 hükümlünün tamamı, bu araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Hükümlülerin dışında, cezaevinde kalan tutuklu ve hükümsüzlü statüsündekiler henüz suçları yasal olarak kesinleşmediği için araştırma kapsamının dışında tutulmuşlardır. Bunun dışında taksirle adam öldürme suçundan hükümlü bulunanlar, isteyerek ya da planlayarak bu suçu işlemedikleri için değerlendirmeye alınmamıştır. Katılımcıların tümü araştırmaya gönüllü olarak katılan hükümlülerdir.

Araştırmanın ölçme aracı, 21 sorudan oluşan bir anket formundan oluşmaktadır. Hükümlülere anket uygulanması, kurumun psiko-sosyal biriminde görevli bir sosyal hizmet uzmanı gözetiminde gerçekleştirilmiştir. Sosyal hizmet uzmanı, anket sorularını hükümlülere tek tek okumuş ve her sorunun açıklamasını yaptıktan sonra yanıtlarını almıştır. Okuma-yazma bilmeyen hükümlülere cezaevi müdürlüğünce görevlendirilen infaz koruma memurları yardımcı olmuştur. Koşulları uyduğu hâlde araştırmaya katılmak istemeyen hükümlülere anket formu dağıtılmamıştır. Sonuç olarak 399 hükümlü anket çalışmasına katılmış, taksirle adam öldürme suçunu içeren dokuz adet form ve bir adet geçersiz anket formu değerlendirme dışında bırakılmış, toplamda 388 hükümlünün doldurmuş olduğu anket formları incelemeye alınmıştır. Değerlendirmeye alınan anket formları SPSS 16.0 paket programına işlenmiş ve tablolaştırılmıştır. Mükerrer suçluların sosyo-kültürel özellikleri, ilk kez cezaevine giren hükümlülerin toplumsal özellikleriyle karşılaştırılarak tespit edilmiştir. Araştırma katılımcılarının cinsiyetleri ve sayılarına ilişkin dağılım, Tablo 1’de verilmektedir.

Tablo 1. Katılımcıların Sayısı ve Cinsiyetleri

Cinsiyet	Sayı	Oran (%)
Erkek	361	93,1
Kadın	11	2,8
Cevapsız	16	4,1
Toplam	388	100

Yukarıdaki tablo (Tablo 1), 460 hükümlüden oluşan evreni temsil edecek sayıya ulaşıldığını göstermektedir. Cinsiyete ilişkin sorunun yüzde 4,1 oranında yanıtız bırakılması ise ilgi çekicidir. Bu durum, soruya yanıt vermeyenlerin iki seçeneğin dışında bir cinsiyet taşıdıklarından kaynaklanıyor olabilir. Hükümlüler arasında iki cinsiyetin dışında kimlik taşıyanların varlığı ise cezaevlerinde özel koşulların oluşturulması gibi yeni düzenleme ihtiyaçlarını beraberinde getirecektir. Sonuç olarak evreni temsil edecek sayıya ulaşılması, araştırmanın sağlıklı sonuçlara ulaşabilmesi açısından önem taşımaktadır. Araştırmaya katılan hükümlülerin yaş gruplarını gösteren dağılım sonuçları Tablo 2’de verilmektedir.

Tablo 2. Katılımcıların Yaş Grubu

Yaş Grubu	Sayı	Oran (%)
18-25	73	18,8
26-30	99	25,5
31-40	112	28,9
41-50	62	16,0
51-60	25	6,4
61 ve üstü	11	2,8
Cevapsız	6	1,6
Toplam	388	100

Araştırmaya katılan hükümlülerin yüzde 54,4 oranında 26 ve 40 yaşları arasında yoğunlaştıkları görülmektedir. Aşağıda bulunan Tablo 3, katılımcıların cezaevine girme sıklıklarını göstermektedir.

Tablo 3. Katılımcıların Cezaevine Girme Sıklıkları

Kaçıncı kez girildiği	Sayı	Oran (%)
İlk girişim	133	34,3
İki ve daha fazla	253	65,2
Cevapsız	2	0,5
Toplam	388	100

Araştırmaya katılan hükümlülerin büyük bir çoğunluğu iki ya da daha fazla cezaevine girmiş olanlardan oluşmasına karşın, ortaya çıkan tablo ilk kez cezaevine girenler ve mükerrer suçlular arasında ilgili değişkenler temelinde karşılaştırmaya elverişlidir. Aşağıdaki bölümde, araştırma hipotezlerinin sınanacağı bulgulara yer verilmektedir.

3. Bulgular

Araştırmaya katılan ilk kez cezaevine giren ve mükerrer hükümlülerin “Cezaevine girmeden önce ikamet ettiğiniz yerleşim yeri hangisidir?” sorusuna verdikleri yanıtların oluşturduğu dağılım sonuçları Tablo 4’te gösterilmektedir.

Tablo 4. Cezaevine Girmeden Önce İkamet edilen Yerleşim Yeri

		Cezaevine kaçınıcı girişiniz?			
		İlk girişim	İki ve daha fazla	Cevapsız	Toplam
Cezaevine girmeden önce ikamet ettiğiniz yerleşim yeri hangisidir?	Şehir merkezi	59	144	1	204
		28,9%	70,6%	0,5%	100,0%
		44,4%	56,9%	50,0%	52,6%
		15,2%	37,1%	0,3%	52,6%
	İlçe	36	76	0	112
		32,1%	67,9%	0,0%	100,0%
		27,1%	30,0%	0,0%	28,9%
		9,3%	19,6%	0,0%	28,9%
	Köy	35	30	1	66
		53,0%	45,5%	1,5%	100,0%
		26,3%	11,9%	50,0%	17,0%
		9,0%	7,7%	0,3%	17,0%
	Cevapsız	3	3	0	6
		50,0%	50,0%	0,0%	100,0%
		2,3%	1,2%	0,0%	1,5%
		0,8%	0,8%	0,0%	1,5%
	Toplam	133	253	2	388
		34,3%	65,2%	0,5%	100,0%
100,0%		100,0%	100,0%	100,0%	
34,3%		65,2%	0,5%	100,0%	

Ortaya çıkan ilk dağılım sonucu, bütün suçlular içinde şehir merkezinde ikamet etmiş olanların yüzde 52,6 ile çoğunluğu oluşturduğunu göstermektedir. Bizi daha çok ilgilendiren nokta, mükerrer suçluların yüzde 56,9'unun cezaevine girmeden önce şehirde ikamet ettiklerini belirtmiş olmasıdır. Mükerrer suçlular arasında şehir merkezinde ikamet etmiş olanların oranı, ilk kez cezaevine girmiş olanlara yüzde 12,5 farkla daha yüksektir. Bu durum, şehir merkezlerinin ilçe ve köy gibi yerleşim birimlerine göre suç üretmeye daha elverişli olduğu kanısını güçlendirdiği gibi, "Mükerrer suçlular arasında daha önce şehirde ikamet etmiş olanların oranı daha yüksektir" biçiminde oluşturduğumuz birinci alt hipotezimizi doğrulamaktadır.

Alt hipotezlerimizden ikincisini test etmek amacıyla katılımcılara sorulan "Cezaevine girmeden önceki ikamet durumunuz neydi?" sorusuna verilen yanıtları içeren Tablo 5 aşağıda verilmektedir.

Tablo 5. Cezaevine Girmeden Önceki İkamet Durumu

		Cezaevine kaçınıcı girişiniz?			
		İlk girişim	İki ve daha fazla	Cevapsız	Toplam
Cezaevine girmeden önceki ikamet durumunuz neydi?	Doğma büyüme köyde yaşadık.	34	38	1	73
		46,6%	52,1%	1,4%	100,0%
		25,6%	15,0%	50,0%	18,8%
		8,8%	9,8%	0,3%	18,8%
	Doğma büyüme şehirde yaşadık.	63	151	1	215
		29,3%	70,2%	0,5%	100,0%
		47,4%	59,7%	50,0%	55,4%
		16,2%	38,9%	0,3%	55,4%
	Köyden şehire göç ettik.	33	60	0	93
		35,5%	64,5%	0,0%	100,0%
		24,8%	23,7%	0,0%	24,0%
		8,5%	15,5%	0,0%	24,0%
	Cevapsız	3	4	0	7
		42,9%	57,1%	0,0%	100,0%
		2,3%	1,6%	0,0%	1,8%
		0,8%	1,0%	0,0%	1,8%
	Toplam	133	253	2	388
		34,3%	65,2%	0,5%	100,0%
		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		34,3%	65,2%	0,5%	100,0%

Tablo 5'te görüldüğü gibi bütün suçlular arasında doğma büyüme şehirde yaşamış olanlar yüzde 55,4 oranındaki önemli çoğunluğu oluşturmaktadırlar. Köyden şehire göç etmiş olanların sayısı ise yüzde 24 ile dikkate değer bir oranı oluşturmasına karşın yukarıdaki tablo, "İlk kez suç işleyenlere göre mükerrer suçlular arasında köyden kente göç edenlerin oranı daha yüksektir." biçiminde oluşturduğumuz ikinci alt hipotezimizi doğrulamaya yetmemiştir. Zira köyden şehre göç etmiş olanların yüzdelik oranı ilk kez cezaevine girmiş olanlar arasında daha yüksektir. Araştırmamızla sınırlı olan bu sonuç, köyden kente göç etmiş olmanın mükerrer suçluluk açısından belirgin bir neden sayılamayacağını göstermektedir. Tablo 4 ve Tablo 5 dikkate alındığında mükerrer suçlular daha çok, şehirde doğup büyümüş ve şehirde yaşamış insanlardan oluşmaktadır. Bu sonuç, sosyal organizasyonsuzluk kuramınının göç ya da nüfus hareketliliği dışında kalan değişkenlerini desteklemektedir.

Ebeveynin çocuğa yönelik ilgisizliğini mükerrer suçluluk açısından değerlendiren 3. alt hipotezimizi test etmek amacıyla katılımcılara yöneltilen “Çocukluk çağınızda ailenizde size nasıl davranılıyordu?” sorusuna verilen yanıtların oluşturduğu dağılım sonuçları Tablo 6’da görülmektedir.

Tablo 6. Çocukluk Çağında Kendisine Nasıl Davranıldığı

		Cezaevine kaçınıcı girişiniz?			
		İlk girişim	İki ve daha fazla	Cevapsız	Toplam
Çocukluk çağınızda ailenizde size nasıl davranılıyordu?	Beni sever, görüşlerine saygı gösterirlerdi.	106	154	2	262
		40,5%	58,8%	0,8%	100,0%
		79,7%	60,9%	100,0%	67,5%
		27,3%	39,7%	0,5%	67,5%
	Bana çocukları gibi değil, yabancı biriymişim gibi davranırlardı.	1	11	0	12
		8,3%	91,7%	0,0%	100,0%
		0,8%	4,3%	0,0%	3,1%
		0,3%	2,8%	0,0%	3,1%
	Benimle ilgilenmezlerdi.	8	22	0	30
		26,7%	73,3%	0,0%	100,0%
		6,0%	8,7%	0,0%	7,7%
		2,1%	5,7%	0,0%	7,7%
	Beni çoğu kez cezalandırırıldırı (Bağırma, dövme, horlama vs.).	12	53	0	65
		18,5%	81,5%	0,0%	100,0%
		9,0%	20,9%	0,0%	16,8%
		3,1%	13,7%	0,0%	16,8%
	Diğer	4	8	0	12
		33,3%	66,7%	0,0%	100,0%
		3,0%	3,2%	0,0%	3,1%
		1,0%	2,1%	0,0%	3,1%
	Cevapsız	2	5	0	7
		28,6%	71,4%	0,0%	100,0%
		1,5%	2,0%	0,0%	1,8%
		0,5%	1,3%	0,0%	1,8%
Toplam	133	253	2	388	
	34,3%	65,2%	0,5%	100,0%	
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
	34,3%	65,2%	0,5%	100,0%	

Tablo 6'daki sonuçlar öncelikle genel olarak yorumlandığında, ebeveyn ilgisizliğinin suç davranışında belirgin bir neden olmadığı görülmektedir. Zira cezaevine ilk kez girenlerin yüzde 79,7'si, mükerrer suçluların ise yüzde 60,9'u çocukluk çağında ebeveynlerinin kendisini sevip görüşlerine saygı gösterdiklerini belirtmiştir. Bütün suçlular arasında, aile içinde kendisine ilgi gösterilmediğini ifade edenlerin toplam oranı yalnızca yüzde 7,7'dir.

Bu sonuçlara göre ebeveynin çocuğa yönelik cezalandırıcı (bağırma, dövme, horlama vs.) davranışları suç ve mükerrer suçluluk üzerinde ilgisiz ebeveyn tutumuna göre çok daha etkilidir. Ebeveyn ilgisizliğinin mükerrer suça etkisini içeren 3. alt hipotezimiz doğrulanmış olmasına karşın, ebeveyn ilgisizliği ve mükerrer suçluluk arasındaki ilişki çok zayıftır. Soruya ilişkin “diğer” seçeneğini işaretleyenler, çocukluk çağında ebeveynlerinden birini ya da ikisini birden kaybetmiş ya da onları hiç tanımamış olanlardan oluşmaktadır.

Araştırmamızın dördüncü alt hipotezi, parçalanmış aile yapısının mükerrer suçluluktaki etkisini ölçmeyi amaçlamaktadır. Bu amaçla katılımcılara sorulan “Çocukluk çağınızda anne ve babanızın medeni durumları neydi?” biçimindeki soruya, hükümlülerin vermiş oldukları yanıtlar aşağıdaki Tablo 7'de verilmektedir.

Tablo 7. Çocukluk Çağımızda Anne ve Babanın Medeni Durumları

		Cezaevine kaçınıcı girişiniz?			
		ilk girişim	iki ve daha fazla	Cevapsız	Toplam
Çocukluk çağımızda anne ve babanızın medeni durumları neydi?	Evlilerdi.	116	211	2	329
		35,3%	64,1%	0,6%	100,0%
		87,2%	83,4%	100,0%	84,8%
		29,9%	54,4%	0,5%	84,8%
	Boşanmışlardı.	10	29	0	39
		25,6%	74,4%	0,0%	100,0%
		7,5%	11,5%	0,0%	10,1%
		2,6%	7,5%	0,0%	10,1%
	Evlilerdi ama ayrı yaşıyorlardı.	1	5	0	6
		16,7%	83,3%	0,0%	100,0%
		0,8%	2,0%	0,0%	1,5%
		0,3%	1,3%	0,0%	1,5%
	Babam ölmüştü.	5	6	0	11
		45,5%	54,5%	0,0%	100,0%
		3,8%	2,4%	0,0%	2,8%
		1,3%	1,5%	0,0%	2,8%
	Annem ölmüştü.	1	2	0	3
		33,3%	66,7%	0,0%	100,0%
		0,8%	0,8%	0,0%	0,8%
		0,3%	0,5%	0,0%	0,8%
	Toplam	133	253	2	388
34,3%		65,2%	0,5%	100,0%	
100,0%		100,0%	100,0%	100,0%	
34,3%		65,2%	0,5%	100,0%	

Araştırmaya katılan hükümlülerin yüzde 84,8'i, ebeveynlerinin evli olduğunu belirtmişlerdir. Bu oran, parçalanmış aile yapısının genel olarak suç davranışına yol açan etmenler arasında olduğunu vurgulayan araştırmaları destekleyecek bir

sonuç değildir. Yine de mükerrer suçlularda parçalanmış aile yapısının daha yüksek oranda gözükmesi dördüncü alt hipotezimizi doğrulamıştır.

Beşinci alt hipotezimiz, mahkûmların çocukluk çağlarında aile içinde yaşadıkları tartışma ve kavga ortamıyla ilişkilidir. Bu hipotezi test etmek amacıyla mahkûmlara “Çocukluk çağınızda aile üyeleriniz arasındaki ilişkiler nasıldı?” sorusu yöneltilmiştir. Verilen yanıtların oluşturduğu dağılım sonuçları Tablo 8’de verilmektedir.

Tablo 8. Çocukluk Çağında Aile Üyeleri Arasındaki İlişkiler

		Cezaevine kaçınıcı girişiniz?			
		İlk girişim	İki ve daha fazla	Cevapsız	Toplam
Çocukluk çağınızda aile üyeleriniz arasındaki ilişki nasıldı?	Birbirimizle uyum içinde geçinirdik.	91	106	1	198
		46,0%	53,5%	0,5%	100,0%
		68,4%	41,9%	50,0%	51,0%
		23,5%	27,3%	0,3%	51,0%
	Zaman zaman tartışma ve kavgalar olurdu.	21	89	1	111
		18,9%	80,2%	0,9%	100,0%
		15,8%	35,2%	50,0%	28,6%
		5,4%	22,9%	0,3%	28,6%
	Tartışma ve kavgalar eksik olmazdı.	13	39	0	52
		25,0%	75,0%	0,0%	100,0%
		9,8%	15,4%	0,0%	13,4%
		3,4%	10,1%	0,0%	13,4%
	Fikrim yok.	4	14	0	18
		22,2%	77,8%	0,0%	100,0%
		3,0%	5,5%	0,0%	4,6%
		1,0%	3,6%	0,0%	4,6%
	Cevapsız	4	5	0	9
		44,4%	55,6%	0,0%	100,0%
		3,0%	2,0%	0,0%	2,3%
		1,0%	1,3%	0,0%	2,3%
	Toplam	133	253	2	388
		34,3%	65,2%	0,5%	100,0%
		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		34,3%	65,2%	0,5%	100,0%

Tablo 8'deki sonuçlar, çocukluk çağında aile içinde yaşanmış olan şiddetli tartışma ve kavgaların özellikle mükerrer suçluluğun toplumsal özelliklerinden birisi olduğunu göstermektedir. Öyle ki, mükerrer suçluların toplamda yüzde 50,6'sı, çocukluk ve gençlik çağında aile içinde zaman zaman ya da sürekli olarak tartışma ve kavgaların yaşandığını belirtirken, cezaevine ilk kez girenler arasında aile içinde zaman zaman ya da sürekli olarak tartışma ve kavgaların yaşandığını belirtenlerin toplam oranı yalnızca yüzde 25,6'dır. Cezaevine ilk kez girenlerin yüzde 68,4'ü, çocukluk ve gençlik çağında aile üyeleri arasında uyum olduğunu ifade etmiştir. Ortaya çıkan dağılım sonuçları 5. alt hipotezimizi doğrulamaktadır.

Evliliğin bireyi topluma bağlayan ve böylece suçu önleyen bir kontrol mekanizması işlevi gördüğünü ileri süren kuramsal yaklaşımları test etmek amacıyla hazırladığımız "Medeni durumunuz nedir?" başlıklı soruya verilen yanıtlar aşağıdaki Tablo 9'da verilmektedir.

Tablo 9. Hükümlülerin Medeni Durumları

		Cezaevine kaçınıcı girişiniz?			
		İlk girişim	İki ve daha fazla	Cevapsız	Toplam
Medeni durumunuz?	Evli	47	91	1	139
		33,8%	65,5%	0,7%	100,0%
		35,3%	36,0%	50,0%	35,8%
		12,1%	23,5%	0,3%	35,8%
	Bekâr	61	109	1	171
		35,7%	63,7%	0,6%	100,0%
		45,9%	43,1%	50,0%	44,1%
		15,7%	28,1%	0,3%	44,1%
	Boşanmış	15	41	0	56
		26,8%	73,2%	0,0%	100,0%
		11,3%	16,2%	0,0%	14,4%
		3,9%	10,6%	0,0%	14,4%
	Dul	6	8	0	14
		42,9%	57,1%	0,0%	100,0%
		4,5%	3,2%	0,0%	3,6%
		1,5%	2,1%	0,0%	3,6%
	Nişanlı	3	3	0	6
		50,0%	50,0%	0,0%	100,0%
		2,3%	1,2%	0,0%	1,5%
		0,8%	0,8%	0,0%	1,5%
	Cevapsız	1	1	0	2
		50,0%	50,0%	0,0%	100,0%
		0,8%	0,4%	0,0%	0,5%
		0,3%	0,3%	0,0%	0,5%
Toplam	133	253	2	388	
	34,3%	65,2%	0,5%	100,0%	
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
	34,3%	65,2%	0,5%	100,0%	

Yukarıdaki sonuçlar, “İlk kez suç işleyenlere göre mükerrer suçlular arasında evlilerin oranı daha düşüktür.” biçiminde formüleştirdiğimiz 6. alt hipotezimizin doğrulanmadığını göstermektedir. Tam tersine olarak mükerrer suçlular arasında evli olanlar, ilk kez cezaevine girenlere göre yüzde 0,7 oranında daha fazladır. Boşanmış durumda olanların mükerrer suçlular arasında

yüzde 4,9 daha fazla çıkması ise anlamlıdır. Bütün suçluların yüzde 14,4'ü boşanmış durumdadır. Boşanmış olanların sayısal oranı ikinci grup açısından görece yüksek olsa da bu sonuç medeni durumun suç ve mükerrer suç davranışıyla anlamlı bir ilişkisinin bulunmadığı şeklinde yorumlanabilir.

“İlk kez suç işleyenlere göre mükerrer suçluların aile üyeleri arasındaki suçlu bireylerin sayısı daha fazladır.” biçiminde oluşturduğumuz 7. alt hipotezimize ilişkin dağılım sonuçları aşağıdaki Tablo 10’da gösterilmektedir.

Tablo 10. Cezaevine Girmeden Önce Aile Üyeleri Arasında Suç İşlemiş Bir Yakınının Varlığı

		Cezaevine kaçınıcı girişiniz?			
		İlk girişim	İki ve daha fazla	Cevapsız	Toplam
Siz cezaevine girmeden önce, aile üyeleriniz içinde suç işlemiş bir yakınınız var mıydı?	Evet, vardı.	37	125	0	162
		22,8%	77,2%	0,0%	100,0%
		27,8%	49,4%	0,0%	41,8%
		9,5%	32,2%	0,0%	41,8%
	Hayır, yoktu.	95	123	2	220
		43,2%	55,9%	0,9%	100,0%
		71,4%	48,6%	100,0%	56,7%
		24,5%	31,7%	0,5%	56,7%
	Cevapsız	1	5	0	6
		16,7%	83,3%	0,0%	100,0%
		0,8%	2,0%	0,0%	1,5%
		0,3%	1,3%	0,0%	1,5%
Toplam	133	253	2	388	
	34,3%	65,2%	0,5%	100,0%	
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
	34,3%	65,2%	0,5%	100,0%	

Tablo 10’deki dağılım sonuçları, aile üyeleri arasında suçlu bireylerin olmasının mükerrer suçun belirgin toplumsal özellikleri arasında sayılabileceğini göstermektedir. Cezaevine ilk kez giren hükümlüler çoğunlukla, aile üyeleri arasında suçlu bireylerin olmadığını belirtmişlerdir. Buna karşın mükerrer suçluların sayıca yarısına ulaşan çoğunluğu, aile üyeleri arasında suçlu bireylerin bulunduğunu ifade etmiştir. Sonuç, 7. alt hipotezimizi doğrulamaktadır. Yukarıdaki sonuçlara bakarak Edwin Sutherland’ın sosyal öğrenme kuramı ve suç arasında kurduğu ilişkinin özellikle mükerrer suçluluk açısından güncelliğini korumakta olduğu söylenebilir.

Sutherland'ın öğrenme kuramını test etmek amacıyla hazırlanan hipotezlerden 8. alt hipotez ise yakın arkadaş çevresi ve suç ilişkisine odaklanmaktadır. Katılımcıların “Siz cezaevine girmeden önce yakından tanıdığınız arkadaşlarınız arasında suçlu kimseler var mıydı?” sorusuna verdikleri yanıtlardan oluşan dağılım sonuçları Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11. Yakın Arkadaş Çevresinde Suçlu Bireylerin Varlığı

		Cezaevine kaçınıcı girişiniz?			
		İlk girişim	İki ve daha fazla	Cevapsız	Toplam
Siz cezaevine girmeden önce, yakından tanıdığınız arkadaşlarınız arasında suçlu kimseler var mıydı?	Evet, vardı.	59	178	1	238
		24,8%	74,8%	0,4%	100,0%
		44,4%	70,4%	50,0%	61,3%
		15,2%	45,9%	0,3%	61,3%
	Hayır, yoktu.	69	72	1	142
		48,6%	50,7%	0,7%	100,0%
		51,9%	28,5%	50,0%	36,6%
		17,8%	18,6%	0,3%	36,6%
	Cevapsız	5	3	0	8
		62,5%	37,5%	0,0%	100,0%
		3,8%	1,2%	0,0%	2,1%
		1,3%	0,8%	0,0%	2,1%
Toplam	133	253	2	388	
	34,3%	65,2%	0,5%	100,0%	
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
	34,3%	65,2%	0,5%	100,0%	

Yukarıdaki tablo, suçlu arkadaş gruplarının özellikle mükerrer suçluluğun belirgin toplumsal özellikleri arasında sayılabileceğini göstermektedir. Mükerrer suçluların yüzde 70,4 gibi önemli bir çoğunluğu, yakın arkadaşları arasında suçlu bireylerin varlığını belirtmiştir. İlk kez cezaevine giren hükümlülerin çoğunluğunu oluşturan yüzde 51,9’u ise yakın arkadaş çevrelerinde suçlu bireylerin bulunmadığını belirtmişlerdir. Ortaya çıkan sonuç 8. alt hipotezimizi doğruladığı gibi, aile ve arkadaş çevresinin mükerrer suçlulukta belirleyici bir nitelik taşıdığı izlenimini doğurmuştur. Ayrıca 10. ve 11. tablolarda iki grup açısından neredeyse karşıt sonuçların ortaya çıkması, mükerrer suçluluğun ilk suçluluktan daha farklı toplumsal özellikleri olduğunu, suçlu aile ve arkadaş çevresinin ise bu özelliklerden birisi olduğunu düşündürmektedir.

Araştırmamızın 9. alt hipotezi, özellikle sosyal bağ ve motivasyon kuramlarının işsizlik ve suç arasında kurdukları ilişkiyi test etmek amacıyla “İlk kez suç işleyenlere göre mükerrer suçlular arasında işsizlerin oranı daha yüksektir.” biçiminde formüle edilmiştir. Hükümlülerin “Cezaevine girmeden önce mesleğiniz neydi?” sorusuna verdikleri yanıtların oluşturduğu Tablo 12, aşağıda verilmektedir.

Tablo 12. Cezaevine Girmeden Önceki Meslek Durumu

		Cezaevine kaçınıcı girişiniz?			
		İlk girişim	İki ve daha fazla	Cevapsız	Toplam
Cezaevine girmeden önceki mesleğiniz nedir?	Esnaf	40	80	0	120
		33,3%	66,7%	0,0%	100,0%
		30,1%	31,6%	0,0%	30,9%
		10,3%	20,6%	0,0%	30,9%
	Çiftçi	16	19	1	36
		44,4%	52,8%	2,8%	100,0%
		12,0%	7,5%	50,0%	9,3%
		4,1%	4,9%	0,3%	9,3%
	Günelikli işçi	17	32	1	50
		34,0%	64,0%	2,0%	100,0%
		12,8%	12,6%	50,0%	12,9%
		4,4%	8,2%	0,3%	12,9%
	Özel sektör işçisi	21	32	0	53
		39,6%	60,4%	0,0%	100,0%
		15,8%	12,6%	0,0%	13,7%
		5,4%	8,2%	0,0%	13,7%
	Memur	4	4	0	8
		50,0%	50,0%	0,0%	100,0%
		3,0%	1,6%	0,0%	2,1%
		1,0%	1,0%	0,0%	2,1%
	Tüccar	3	1	0	4
		75,0%	25,0%	0,0%	100,0%
		2,3%	0,4%	0,0%	1,0%
		0,8%	0,3%	0,0%	1,0%
Şoför	10	12	0	22	
	45,5%	54,5%	0,0%	100,0%	
	7,5%	4,7%	0,0%	5,7%	
	2,6%	3,1%	0,0%	5,7%	

	İşsiz	10	39	0	49
		20,4%	79,6%	0,0%	100,0%
		7,5%	15,4%	0,0%	12,6%
		2,6%	10,1%	0,0%	12,6%
	Öğrenci	3	8	0	11
		27,3%	72,7%	0,0%	100,0%
		2,3%	3,2%	0,0%	2,8%
		0,8%	2,1%	0,0%	2,8%
	Diğer	9	25	0	34
		26,5%	73,5%	0,0%	100,0%
		6,8%	9,9%	0,0%	8,8%
		2,3%	6,4%	0,0%	8,8%
	Cevapsız	0	1	0	1
		0,0%	100,0%	0,0%	100,0%
		0,0%	0,4%	0,0%	0,3%
0,0%		0,3%	0,0%	0,3%	
Toplam	133	253	2	388	
	34,3%	65,2%	0,5%	100,0%	
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
	34,3%	65,2%	0,5%	100,0%	

Tablo 12'deki sonuçlar, cezaevine ilk kez giren hükümlülerin çiftçilik, tüccarlık, memurluk, şoförlük ve özel sektör işçiliği gibi daha nitelikli meslek alanlarına sahip olduklarını göstermektedir. Bunun gibi, mükerrer suçlularda işsizlerin oranı ilk kez cezaevine giren hükümlülerin arasındaki işsizlik oranından iki kat ve biraz daha yüksektir. İşsizlik, cezaevine ilk kez girenlerin en sık işaretlediği seçenekler arasında 5 ve 6. sırada bulunurken; mükerrer suçluların en sık işaretlediği ikinci seçenektir. Mesleklere ilişkin dağılım sonuçları "İlk kez suç işleyenlere göre mükerrer suçlular arasında işsizlerin oranı daha yüksektir." biçiminde oluşturduğumuz 9. alt hipotezimizi doğruladıktan başka, nitelsiz işçiliğin mükerrer suçun belirgin toplumsal nedenleri arasında sayılabileceğini göstermektedir. Sorunun diğer seçeneğini işaretleyenler ise mesleklerinin garsonluk, müzisyenlik, hurdacılık, fırıncılık, fotoğrafçılık, vinç operatörlüğü, pvc doğramacılığı, mermer ustası, araba kiralayıcısı, serbest meslek olduğunu belirtmişlerdir.

Araştırmamızın 10. alt hipotezi, Lemert ve Becker'in etiketleme kuramını test etmek amacıyla "İlk kez cezaevinden çıktıktan sonra çevredeki insanlardan dışlanmış olmak, mükerrer suçluların yeniden suç işleyip cezaevine girmelerindeki en önemli nedendir" biçiminde oluşturulmuştur. Yalnızca mükerrer suçluların yanıtlamasına izin verildiği "Cezaevinden ilk kez tahliye

olduktan sonra çevrenizdeki insanların (aileniz, komşularınız, akraba ve arkadaş gruplarınız) size yaklaşımı nasıldı?” sorusuna verilen yanıtların oluşturduğu dağılım sonuçları Tablo 13’te verilmektedir.

Tablo 13. Cezaevinden İlk Kez Tahliye Olduktan Sonra Toplumsal Çevrenin Tutum ve Davranışları

Çevrenin Tutumu	Sayı	Oran
Hiçbir değişiklik olmadı, her şey eskisi gibiydi.	102	38,3
Benden uzaklaştılar, yalnızlaştım.	78	29,3
Bana daha çok sevgi ve saygı göstermeye başladılar.	38	14,2
Fikrim Yok.	35	18,2
Toplam	253	100

Tablo 13’e göre soruya yanıt verenlerin yüzde 38,3’ü cezaevinden ilk kez tahliye olduktan sonra çevrelerinin kendisine yönelik tutum ve davranışlarında bir değişiklik olmadığını ifade etmektedir. Toplumsal çevrelerinin kendisini dışladığını belirtenlerin oranı ise yüzde 29,3’te kalmıştır. Araştırma uygulayıcısı sosyal hizmet uzmanının verdiği bilgiye göre, toplumsal çevrenin kendisine bakışında hiçbir değişiklik olmadığını belirtenlerin bir bölümü bu seçeneği işaretlerken “zaten geniş bir suç çevresinin parçası olduklarını ve bu nedenle çevrenin tutumunda bir değişim olmadığını” belirtmişlerdir. Hükümlülerin suç çevresinin içinde bulunmaları, “Bana daha çok sevgi ve saygı göstermeye başladılar.” seçeneğinin bu sıklıkta işaretlenmiş olmasını net biçimde açıklamaktadır. Bu bilgiyi değerlendirmeye aldığımızda, araştırmamızın 10. hipotezi doğrulanmamış olmasına karşın, mükerrer suçluların önemli ölçüde toplumsal çevrelerinden dışlanmış kimseler oldukları kolaylıkla söylenebilir.

Gerilim kuramının test edilmesi, hükümlülerin kendilerini hangi toplumsal sınıfın bir parçası olarak gördüklerinin saptanmasıyla olanaklı duruma gelebilir. Zira toplumda kabul görmüş olan zenginlik ya da saygın bir toplumsal statüye kavuşma yolunda en çok engelle ya da dezavantajla karşılaşanların doğal olarak kendilerini alt sınıfa yerleştirmeleri beklenmektedir. Aşağıda bulunan Tablo 14’te, hükümlülere yöneltilen “Kendinizi hangi toplumsal sınıfın içinde görüyorsunuz?” sorusuna verilen yanıtların oluşturduğu dağılım sonuçları verilmektedir.

Tablo 14. Kendilerini Hangi Toplumsal Sınıf İçinde Gördükleri

		Cezaevine kaçınıcı girişiniz?			
		İlk girişim	İki ve daha fazla	Cevapsız	Toplam
Kendinizi hangi toplumsal sınıfın içinde görüyorsunuz?	Üst	14	15	0	29
		48,3%	51,7%	0,0%	100,0%
		10,5%	5,9%	0,0%	7,5%
		3,6%	3,9%	0,0%	7,5%
	Orta	90	150	2	242
		37,2%	62,0%	0,8%	100,0%
		67,7%	59,3%	100,0%	62,4%
		23,2%	38,7%	0,5%	62,4%
	Alt	26	82	0	108
		24,1%	75,9%	0,0%	100,0%
		19,5%	32,4%	0,0%	27,8%
		6,7%	21,1%	0,0%	27,8%
	Cevapsız	3	6	0	9
		33,3%	66,7%	0,0%	100,0%
		2,3%	2,4%	0,0%	2,3%
		0,8%	1,5%	0,0%	2,3%
	Toplam	133	253	2	388
		34,3%	65,2%	0,5%	100,0%
		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		34,3%	65,2%	0,5%	100,0%

Yukarıdaki tabloda ortaya çıkan dağılım sonuçları suç davranışı ve ekonomik-toplumsal yoksunluklardan doğan gerilim arasında ilişki kuran teorik yaklaşımların en azından ülkemiz için oldukça sınırlı bir açıklama gücüne sahip olduğunu göstermektedir. Bu yargımızın temel nedeni, her iki gruptaki suçluların kendilerini belirgin bir çoğunlukla orta sınıf içinde görüyor olmasıdır. Bununla birlikte mükerrer suçluların kendilerini önemli oranda alt sınıf içine yerleştirmiş olmaları, bu grubun ekonomik-toplumsal yoksunlukları ve görece düzeyde bile olsa toplumsal amaçlar ve araçlar arasındaki uyumsuzluktan doğan gerilimi daha yoğun hissettiklerini kanıtlamaktadır. Bu açıdan bakıldığında, araştırmamızın 11. alt hipotezinin doğrulanmış olduğu söylenebilir.

Sonuç

Mükerrer suçluluk, yasal yaptırım gücüyle cezalandırılmasına karşın, zaman sınırlamasına bağlı kalmaksızın yeniden suç işlenmesidir. Suç davranışını cezalandırmaya yönelik yaptırımlar, özünde toplumsal norm ve değer sistemini korumayı amaçlayan yasal düzenlemelerdir. Mükerrer suçluluk ise cezai yaptırıma uğramış olmasına karşın tekrarlanan bir eylem niteliği taşıması nedeniyle, toplumun düzeni ve güvenliği açısından önemli bir tehdit içermektedir. Bu tehdite karşın ülkemizde mükerrer suç olgusunun toplumsal nedenlerine ilişkin yapılmış sosyolojik nitelikli araştırmaların sayıca oldukça sınırlı olması, araştırmamızın önemini kanıtlamaktadır.

Araştırmamızın temel amacı, Çanakkale E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda kalan mükerrer suçluların toplumsal özelliklerinin saptanmasıdır. Mükerrer suçluların yerleşim yerleri, nasıl bir ebeveyn tarzıyla yetiştikleri, çocukluk çağında aile içinde nasıl bir ortam olduğu, aile ve arkadaş çevreleri, mesleki ve medeni durumları, ebeveynlerinin medeni durumları, cezaevinden ilk kez çıktıktan sonra toplumsal çevrenin kendilerine yönelik tutumu, kendilerini hangi toplumsal sınıf içinde gördükleri gibi özellikleri ilk kez cezaevine giren hükümlülerin aynı türdeki özellikleriyle karşılaştırılarak saptanmıştır.

Araştırma sonuçları üç temel başlık altında toplanabilir. Birinci olarak mükerrer suçlular cezaevine ilk kez giren suçlulara göre daha çok şehir merkezlerinde doğup büyümüşler ve daha yüksek oranda şehir merkezlerinde ikamet etmişlerdir. Mükerrer suçluların gelmiş olduğu ailelerde parçalanmışlık oranı daha yüksektir. İlk gruba göre daha yüksek oranda otoriter ve ilgisiz ebeveyn tutumlarıyla karşılaşmışlardır. Aile üyeleri arasında yaşanan tartışma ve kavgalar çok daha yüksektir. Aile üyeleri ve yakın arkadaş çevreleri arasında çok daha yüksek oranda suçlu bireyler bulunmaktadır. Mükerrer suçlular cezaevine girmeden önce daha yüksek oranda süreklilikten yoksun işlerde çalışmışlar ve daha yüksek oranda işsiz kalmışlardır. Mükerrer suçlular arasında ilk kez cezaevinden çıktıktan sonra toplumsal çevreleri tarafından dışlananların oranı birinci sırada olmasa bile oldukça yüksektir. Son olarak mükerrer suçlular ilk kez cezaevine giren hükümlüler gibi kendilerini orta sınıftan görmelerine karşın, ilk kez cezaevine girenlere göre ekonomik ve toplumsal dezavantajları daha yoğun oranda hissetmektedirler.

Araştırma sonuçlarına ilişkin ikinci temel başlık, doğrulanmayan kuramsal yaklaşımlarla ilgilidir. Öncelikle temel toplumsal hareketlilik süreci olarak bilinen göç olgusunun suç davranışıyla ilişkisi doğrulanmamıştır. Benzer şekilde evlilik kurumunun, bireyleri suç davranışından uzak tutan ya da bireyleri engelleyen bir işlevi olduğu tezi doğrulanmamıştır. Otoriter ya da ilgisiz çocuk yetiştirme tarzının suç davranışıyla olan ilişkisi oldukça zayıf bulunmuştur. Zira mükerrer suçlular daha düşük oranda olsa da her iki grup da

sevildiği ve görüşlerine saygı gösterildiği bir ebeveyn tutumuyla yetiştiğini ifade etmiştir. Gerilim kuramının ise suçluluk olgusunu açıklama yeterliliği bulunsa bile oldukça sınırlıdır.

Araştırmanın en önemli sonuçlarından birisi ise aile içinde ya da yakın arkadaş çevresinde suçlu bireylerin varlığının yalnızca mükerrer suçluların ayırt edici bir özelliği olmasıdır. Önceki sonuçlar çoğunlukla değişkenlerin suçla ilişkisini doğruluyor ve mükerrer suçluların bu değişkenlere daha yüksek oranda maruz kaldığı saptamasına dayanıyordu. Aile ve arkadaş çevresi değişkenine ilişkin sonuçlar ise her iki grup açısından neredeyse karşıt nitelikte çıkmıştır. Cezaevine ilk kez giren hükümlüler, çoğunlukla aile ve yakın arkadaş çevresinde suçlu bireylerin olmadığını belirtmişlerken, mükerrer suçlular çoğunlukla aile ve arkadaş çevrelerinde suçlu bireylerin varlığını ifade etmişlerdir. Mükerrer suçlularda yakın arkadaş çevresinde suçlu bireylerin varlığı, aile üyeleri arasında suçlu bireylerin varlığından bile daha önemli bir değişken olarak saptanmıştır.

Kaynakça

- Akduman, G. ve arkadaşları. (2007). Ergen Suçluluğunda Bazı Kişisel ve Ailesel Özelliklerin İncelenmesi. *Türk Ped. Araştırmaları*, 42, 156-161.
- Avcı, M. (2008). Tutuklu Çocuklar Üzerine Bir Araştırma: Çocukların Suça Yönelmesinde Etkili Olan Toplumsal Nedenler ve Çözüm Önerileri. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(1), 49-73.
- Avcı, R. ve Güçray, S. (2010). Şiddet Davranışı Gösteren ve Göstermeyen Ergenlerin Ailelerinin Aile İşlevleri, Aile Bireylerine İlişkin Problemler, Öfke ve Öfke İfade Tarzları Açısından İncelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 10(1), 45-76.
- Cantürk, N. ve Koç, S. (2010). Adli Tıp Kurumunda Değerlendirilen Cinsel Suç Sanıklarının Sosyo-Demografik Özellikleri ve Psikiyatrik Profilleri. *63(2)*, 50-53.
- Cömertler, N. ve Kar, M. (2007). Türkiye’de Suç Oranının Sosyo-Ekonomik Belirleyicileri: Yatay Kesit Analizi. *AÜ Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 62(2), 1-17.
- Çiftçi, E. (2009). Kapkaç Suçundan Hüküm Giyenlerin Toplumsal Alandan Dışlanma Süreçleri. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 4(4), 406-421.
- Dinler, V. ve İçli, T. (2009). Suç ve Yoksulluk Etkiselliği: Isparta Cezaevi Örneği. *Uluslararası Davraz Kongresi (Uysal Arman ve diğerleri, Ed.)* içinde (ss. 2469-2486).
- Dolu, O. (2012). *Suç Teorileri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Dönmezer, S. (1994). *Kriminoloji*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Durusoy, S. ve arkadaşları. (2008). Başlıca Sosyo Ekonomik Sorunlar Suçun Belirleyicisi Olabilir mi?. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(23), 172-201.
- Erdoğan, Y. (2005). Suça Yönlendirilen ve Yönlendirilmeyen Çocukların Aile İlişkileri ile Saldırganlık Davranışlarının Karşılaştırılması. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 12(3), 107-113.
- Ersen, H. ve arkadaşları (2011). Suç İşlemiş Kadınların Sosyodemografik Özellikleri, Ana-Baba Tutumları ve Öfke İfade Biçimlerinin Değerlendirilmesi. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 14, 218-229.
- Farrington, D. ve arkadaşları (2001). The Concentration of Offenders in Families and Family Criminality in the Prediction of Boy’s Delinquency. *Journal of Adolescence*, 24, 579-576.
- Giddens, A. (2008). *Sosyoloji*. İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- Hagan, F.E. (1991). *Introduction to Criminology*. Chigogo:Nelson Hall.
- Hirschi, T. (2002). *Causes of Delinquency*. New Jersey: Transaction Publishers.
- İçli, T. (1987). Adam Öldürme Olaylarında Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Faktörlerin Önemi. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 4(2), 21-45.
- İçli, T.G. (2007). *Kriminoloji*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

- Karasu, M. A. (2012). Kent ve Suç İlişkisi Üzerine Kavramsal Bir Çerçeve. *CÜ İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 13(2), 175-191.
- Kızmaz, Z. (2004). Öğrenim Düzeyi ve Suç: Suç-Okul İlişkisi Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma. *FÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(2), 291-319.
- Kızmaz, Z. (2005). Sosyolojik Suç Kuramlarının Suç Olgusunu Açıklama Potansiyelleri Üzerine Bir Değerlendirme. *CÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 29(2), 149-174.
- Kızmaz, Z. (2006). Suçun Önemli Belirleyenleri Olarak İktisadi Etkenler: İşsizlik ve Suç İlişkisine Sosyolojik Bir Bakış. *Polis Bilimleri Dergisi*, 8(1), 73-90.
- Kızmaz, Z. (2007). Mükerrer Suçlulukla İlişkili Değişkenler. *FÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(2), 227-249.
- Kızmaz, Z. (2010). Cezaevine Girme Sıklıklarına Göre Suçlular: Karşılaştırmalı Bir Araştırma. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 5(4), 571-607.
- Korkmaz, A. (2007). Sosyo-Ekonomik Statü ve Suç. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 2, 97-113.
- Krohn, M. ve Maasey, J. (1980). Social Control and Delinquent Behavior. *The Sociological Quartely*. 21, 529-543.
- Özbay, Ö. (2003). Merton's Strain Theory: Evidence From the High Schools in Ankara. *CÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 27(1), 59-76.
- Özbay, Ö. (2004). Yaş, Adölesan Suçları ve Sosyal Bağ Teorisi. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 1, 53-76.
- Sevim, S. ve Soyaslan, Y. (2009). Hırsızlık Suçu Faillerinin Sosyal, Kültürel ve Ekonomik Özellikleri: Elâzığ Örneği. *Polis Bilimleri Dergisi*, 11(3), 23-41.
- Seyhan, D. ve Zincir, H. (2009). Tutuklu/Hükümlü Gençlerin Benlik Saygısı Düzeyleri ile Aile Özelliklerinin İncelenmesi ve Aralarındaki Korelasyonun Belirlenmesi. *Aile ve Toplum Dergisi*, Ekim-Kasım-Aralık, 7-22.
- Ulusoy, D. ve arkadaşları (2005). Ebeveynin Çocuk Yetiştirme Biçimi ve Ergen Problemleri: Ankara İli Örneği. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(3), 367-386.
- Yücel, M.T. (2004). *Kriminoloji*. İstanbul: Umut Vakfı Yayınları.

